

Van Droom naar Werkelijkheid

Rol van Uitgeweken Vlamingen in Publieksdiplomatie

Uitgeweken Vlamingen dragen willens-nillens bij tot het buitenlandse imago van Vlaanderen. Ze zijn daarom nog geen “publieksdiplomaten”. Dat blijkt uit de resultaten van een bevraging naar hun mogelijke bijdrage tot publieksdiplomatie van het Departement Internationaal Vlaanderen. Het buitenlands beleid van de Vlaamse Gemeenschap blijft vooralsnog ongekend. Indien uitgeweken Vlamingen (en VIW-vertegenwoordigers) een rol kunnen, willen en mogen spelen in de publieksdiplomatie dan is er nood aan meer gerichte informatie van de Vlaamse overheid.

Kijken door andermans ogen

Publieksdiplomatie wil de burger dichter bij het buitenlands beleid brengen. De publieke opinie staat centraal en niet buitenlandse overheden zoals in de traditionele diplomatie. Concreet betekent het dat buitenlandministeries, zoals Internationaal Vlaanderen, binnen- en buitenlandse burgers niet alleen informeren en sensibiliseren maar idealiter ook engageren bij de totstandkoming van het buitenlands beleid.

Vlaamse publieksdiplomatie zou dus in tegenstelling tot de VS niet horen te gaan over het “winnen van harten en gedachten” maar over het kijken naar onszelf door andermans ogen. In plaats van de buitenlandse publieke opinie te overtuigen van “ons gelijk”, moet de vergaarde kennis worden ingezet als informatie- en inspiratiebron voor het buitenlands beleid.

Internationaal Vlaanderen als koploper

Bij publieksdiplomatie wordt meestal nog aan staten gedacht. Maar deelstaten en regio's, variërend van Californië tot Quebec, waar het buitenlandministerie beschikt over een afzonderlijke afdeling publieksdiplomatie, zijn er druk mee in de weer.

Ook Internationaal Vlaanderen, het buitenlandministerie van de Vlaamse Gemeenschap, heeft sinds enige tijd het meervoudig belang van publieksdiplomatie ingezien. Het biedt immers de mogelijkheid om de positie op het internationaal forum uit te bouwen en te bestendigen op een wijze die het politiek-economische gewicht overstijgt en draagt bij tot de interne en externe herkenning van de specifieke identiteit en internationale autonomie.

Dat Internationaal Vlaanderen gelooft in het belang van publieksdiplomatie blijkt onder meer uit recente communicaties van minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme Geert Bourgeois. Begin dit jaar¹ gaf de minister de ambitie te kennen om koploper te worden in deze nieuwe vorm van diplomatie. De beheersovereenkomst met de stichting Vlamingen in de Wereld moet hiertoe bijdragen². Ook in het lentenummer van dit magazine vernamen we hoe de minister droomt van een sterk Vlaams merk aan de internationale horizon.

Publieksdiplomatie en imago

Publieksdiplomatie en “Image building, nation branding” worden meestal in één adem genoemd. De grens tussen beiden is in praktijk soms vaag, maar het zou handig zijn ze niet over eenzelfde kam te scheren, zeker wanneer de rol van uitgeweken Vlamingen aan de orde is. Publieksdiplomatie is niet synoniem aan marketingcommunicatie.

Publieksdiplomatie wil werken aan meer bekendheid en verbetering van de eigen reputatie door versterking van relaties in het buitenland en daarnaast binnenlandse relaties uitbouwen met het oog op dialoog over het buitenlands

beleid. Marketingcommunicatie is daarentegen gericht op de projectie van de “gewenste” identiteit of beeldmerk. Communicatietechnieken zijn nuttig om de burger te betrekken bij het buitenlands beleid maar de creatie ervan is niet het ultieme doel van publieksdiplomatie.

Kortom, in de context van Vlaamse publieksdiplomatie zijn bepaalde overheids-initiatieven noemenswaardig (zoals het nieuwe Vlaamse logo voor het buitenland, de gratis Engelstalige krant Flanders Today en de portaalwebsite flanders.be) en lovenswaardig (zoals uitwisselingsprojecten met journalisten en ambtenaren, stages in het buitenland en de ‘Vlaanderen in Actie’ digitale discussiefora). Voor deze laatste is de Vlaamse overheid met steun van Vlamingen in de wereld, vragende partij naar de opinie van buitenlanders die een band hebben met Vlaanderen en Vlamingen in buitenland over thema's zoals internationalisering.

Publiek én partner

Ook al neemt de overheid nog grotendeels het initiatief, publieksdiplomatie is geen exclusief beleidsterrein. Steeds meer groeit de idee van een publieksdiplomatie ‘voor én door’ de burgerlijke samenleving. Ook bij overheden, vooral als de buitenlandse vertegenwoordiging gelimiteerd is. Naast de overheid kunnen ook niet statelijke actoren het beleid van Internationaal Vlaanderen bekend maken. De uitgeweken Vlaming is dus niet alleen publiek maar ook partner. Dat klinkt goed, althans in theorie.

Om de realiteit af te tasten aan het veld werden via de geijkte kanalen van Vlamingen in de wereld een aantal van onze vragen onder de leden verspreid. We peilden naar hun rol in de imagobevordering van Vlaanderen en in het sensibiliseren van buitenlanders voor het buitenlands beleid van Internationaal Vlaanderen. Zo'n 76% van de VIW vertegenwoordigers reageerden. Slechts 3% van de VIW-leden liet van zich horen, ook al kwamen de reacties uit alle wereldhoeken. Onderstaande bevindingen moeten dus in de juiste context geplaatst worden ook al zijn de antwoorden van VIW-vertegenwoordigers en leden opvallend gelijklopend.

Imagobevorderaars

De binnenlandse politieke situatie speelt het “Belgisch gevoel” in het buitenland blijkbaar geen parten. De helft van de respondenten stelt zich in gesprekken met buitenlanders eerst voor als Belg én dan pas als Vlaming. Niettemin liggen de moeizame regeringsonderhandelingen op de maag omdat ze hierover vaak toelichting moeten geven aan buitenlanders. Negatieve associaties van uitgeweken Vlamingen over Vlaanderen -een imago van intolerantie- gaan hand in hand met kritiek op wat er zich de afgelopen maanden op politiek vlak afspeelde. Een meerderheid laat weten dat het moeilijk tot onmogelijk is een positief beeld van Vlaanderen uit te dragen als de binnenlandse pijnpunten niet eerst worden aangepakt.

¹ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Vlaams Minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media & Toerisme (30/01/2008).

² Toespraak minister Geert Bourgeois bij de installatie van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen - Zie parlementaire zitting (31/05/2007)

Toch domineert de positieve noot. Bij Vlaanderen wordt vooreerst gedacht aan een dynamische, (technologisch) innovatieve, progressieve regio en dan aan één van hardwerkers, doorzetters én levensgenieters. Men pronkt met het cultureel erfgoed en draagt de hoge levensstandaard, de economische welvaart, de goede sociale zekerheid en scholingsgraad van Vlaanderen hoog in het vaandel.

Er zijn maar weinig respondenten die zichzelf geen rol toeschrijven in het uitdragen van het Vlaamse imago, ook al zal dat beeldmerk dikwijls niet identiek zijn aan dat van Internationaal Vlaanderen. Sommigen actief, anderen 'low-profile', zien zichzelf in het verlengde van de dagelijkse bezigheden of bij het organiseren van culturele evenementen, het geven van voordrachten en het onderhandelen van contracten, vooral drie zaken doen: duiding van een vaag, bijsturing van een negatief en bevordering van een positief beeld van Vlaanderen. Kortom, in tegenstelling tot wat opiniepeilingen bij buitenlanders tot vervelens toe herhalen, is het imago van Vlaanderen bij de uitgeweken Vlamingen verre van een vage entiteit. Minder bekend is het Vlaams buitenlands beleid.

(Nog) geen publieksdiplomaten

Vlaanderen op de wereldkaart zetten is één ding. Iets anders is buitenlandse burgers dichter brengen bij het Vlaams buitenlands beleid. Want enkele uitzonderingen niet te na gelaten, schuift een meerderheid deze rol toch liever door naar het buitenlandministerie zelf. Niet zo verwonderlijk: 9 op 10 heeft geen weet van een buitenlandse beleidsnota en heeft er bijgevolg ook geen opinie over, 3 op 10 informeert zich niet over het Vlaams buitenlandministerie en 1 op 10 heeft nog nooit van 'Internationaal Vlaanderen' gehoord.

Als men het dan al met buitenlanders heeft over thema's die het buitenlands beleid raken, dan gaat dat na de specifieke politieke constellatie, over export en buitenlandse handel, innovatiebeleid en R&D. De enkelingen die zich wel geroepen voelen, wensen vooral foutieve berichtgeving (in buitenlandse pers) bij te sturen of doen dit (beroepshalve) al via contacten met opiniemakers en lokale bevolking, vrije tribunes en blogs. Paradoxaal genoeg werd er in de huidige informatieovervloed nog nooit één boodschap zo luid gescandeerd als nu "meer gerichte informatie aub!". Daarom wordt Internationaal Vlaanderen geadviseerd geen informatie de wereld in te sturen in de hoop dat deze wordt geraadpleegd maar beter geruisloos de juiste data bij de juiste bestemming krijgen.

Mondjesmaat

Publieksdiplomatie doorloopt een drietal met elkaar verweven fases, die van informeren, dialoog en samenwerking, waarbij de eerstgenoemde een voorwaarde is om stapswijs over te gaan naar de volgende. Als Internationaal Vlaanderen in de uitgeweken Vlaming -de VIW-vertegenwoordiger in het bijzonder- een publieksdiplomatieke partner (h)erkent en als deze laatste op zijn beurt zo'n rol wil vervullen, dan zal het nog wat sleutelen worden aan de infofunctie, die nu net met een nieuwe website, tijdschrift enz. het verst gevorderd leek te zijn.

De realisatie van de ambitie om koploper te worden in een multi-actor publieksdiplomatie vraagt nog wat tijd. Vooralsnog lijkt Internationaal Vlaanderen in het wordingsproces van zijn publieksdiplomatie wat vast te lopen in zijn communicatiefase. Maar men moet ook niet te snel willen gaan en zichzelf voorbijlopen. Een duurzame publieksdiplomatie ontwikkelt zich mondjesmaat: bij twee stappen vooruit mag men er van op aan dat men er één terug moet om te evalueren vooraleer men verder kan gaan.

Ellen Huijgh is een Vlaamse woonachtig in Canada en Research Fellow, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'

In het kader van het toekomstproject van de Vlaamse Regering "Vlaanderen in Actie" vond op 11 september 2008 in Brugge het atelier Internationalisering plaats. Zoals u wel weet is het de bedoeling van VIA om aan Vlaanderen een krachtige sociaal-economische impuls te geven om Vlaanderen duurzaam bij de welvarendste regio's van Europa te plaatsen. Op het VIA-forum in december 2007 werden er vier ateliers gepland die in de loop van 2008 concreet doorbraken zouden formuleren in verschillende domeinen namelijk "talent", "logistiek en mobiliteit", "internationalisering", en "innovatie".

Deze ateliers worden voorgezeten door een expert die in een positioneringpaper zijn persoonlijke visie uiteenzet en waarover dan in de ateliers gedebatteerd wordt.

Het document over internationalisering werd voorbereid door Karel Van Miert en formuleert doorbraken binnen vier domeinen, die als volgt kunnen samengevat worden.

De doorbraken in het domein van de internationale mentaliteit situeren zich in een verhoogde internationale uitwisseling op het vlak van cultuur en onderwijs, de kennis en het gebruik van vreemde talen en het versterken van samenwerking met aangrenzende regio's.

In het domein van de 'uitstromende' economische beweging van Vlaanderen wordt er een doorbraak verwacht in de internationalisatie van onze kmo's: door samenwerking in globale netwerken van ondernemingen en het aanwezig zijn in nieuwe groeimarkten. Een belangrijke doorbraak voor Vlaanderen zou ook liggen in de internationalisatie van onze medische expertise en gezondheidszorg.

Hiertegenover staat het domein van de 'instromende' economie: Vlaanderen als toplocatie voor de vestiging van toekomstgerichte buitenlandse ondernemingen en uitmuntend talent.

Hier situeren de doorbraken zich in een efficiënt beleid bij het duurzaam aantrekken van deze buitenlandse vestigingen, en in de economische migratie van personen met specifieke technische kwalificaties. Ook zou een grootschalig centraal gelegen congrescentrum moeten bijdragen tot het organiseren van zakelijke en wetenschappelijke topbijeenkomsten.

Het laatste domein betreft de internationale maatschappelijke positie van Vlaanderen.

Er worden doorbraken geformuleerd voor een dynamisch en proactief beleid en mediacommunicatie naar de internationale gemeenschap toe, met het oog op een positieve imagozorg. Ons cultureel aanbod, ons hedendaags kunstzinnig talent en de lokroep van onze kunststeden en onze festivals kunnen daarbij een ongelooflijke hefboom betekenen. Dit positieve imago moet ook geschraagd worden door het opnemen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van onze regio in de internationale samenwerking met het Zuiden.

Deze doorbraken werden in het atelier druk besproken door verschillende werkgroepen, in aanwezigheid van Minister-president Kris Peeters, Minister Geert Bourgeois en Minister Patricia Ceyssens. Het resultaat van dit atelier "Internationalisering" zal tezamen met de resultaten van de drie andere ateliers de basis vormen van de beleidsvoorstellen die zullen bekend gemaakt worden in het VIA-forum 2008.

In dit debat over de internationalisatie van Vlaanderen wordt de inbreng van VIW naar waarde geschat. Met de hulp van VIW kon een grootscheepse internetbevraging van Vlamingen in het buitenland plaatsvinden op 30 augustus. De uitslag van deze enquête vormde één van de elementen aan de basis van de discussies in het atelier.

Kijk voor de resultaten op www.viw.be/PDF/Internetdiscussie_VIA.pdf

Walter M. Thiebaut is voorzitter van Vlamingen in de Wereld